

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:

“ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΕΙΣΜΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ: ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΧΑΡΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΟΥ ΕΠΛΗΓΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΤΙΣ 7-9-1999”

«3η Θεματική Ενότητα «Κοινωνική Αντισεισμική Άμυνα»

1. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα αποτελεί μία προσπάθεια αντικειμενικής αξιολόγησης των μέτρων αποκατάστασης από τις ζημιές που προκάλεσε ο σεισμός της 7^{ης} Σεπτεμβρίου του 1999 στο λεκανοπέδιο της Αττικής. Το ερευνητικό πρόγραμμα, στηρίχθηκε στη λογική της ανάπτυξης μίας συνεχούς διαδικασίας (συγκέντρωσης – επεξεργασίας στοιχείων και εξαγωγής συμπερασμάτων). Η μεθοδολογία έχει επίσης ως επίκεντρο την ομογενοποίηση όλων των πηγών πληροφόρησης και τη διαμόρφωση ενός ενιαίου συστήματος ανάλυσης. Η πληροφόρηση στην οποία στηρίχθηκε η έρευνα προέρχεται από διάφορες πηγές διαθέσιμων συγκεντρωτικών στοιχείων και επιτόπιες-εμπειρικές έρευνες.

Οι υφιστάμενες πηγές διαθέσιμων στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν είναι:

- Συγκεντρωτικά στοιχεία (κυρίως της ΕΣΥΕ) αναφορικά με τον πληθυσμό, τις επιχειρήσεις/καταστήματα, τις χρήσεις γης, την κατασκευαστική δραστηριότητα κοκ.
- Ειδικά στοιχεία για το σεισμό της 7/9/1999 και που προέρχονται από την απογραφή του ΥΠΕΣΔΑ και τις Υπηρεσίες ΥΑΣ και ΓΑΣ του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Επίσης το ερευνητικό πρόγραμμα στηρίχθηκε στην επεξεργασία δύο βάσεων δεδομένων:
- Τη βάση δομένων της ΥΑΣ / ΑΣΠΡΟΦΟΣ «Στοιχεία Αυτοψιών για το Σεισμό της Πάρνηθας (07/9/1999)».
- Την «Απογραφή Νοικοκυριών των ημι-μόνιμων οικισμών λυομένων» που πραγματοποιήθηκε από τη Δημοτική Αστυνομία του Δήμου Αχαρνών.

Επιπλέον η ομάδα έρευνας μετά από διερευνήσεις αναφορικά με τα διαθέσιμα χαρτογραφικά στοιχεία αποφάσισε να προχωρήσει στην εξ' αρχής διαμόρφωση ψηφιακών υπόβαθρων. Τα στάδια των σχετικών εργασιών που πραγματοποιήθηκαν είναι τα εξής:

- Εισαγωγή των πινακίδων 1:1000 στο Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών.
- Ψηφιοποίηση των οικοδομικών τετραγώνων των πινακίδων 1:1000.
- Εισαγωγή των αεροφωτογραφιών (ΥΠΕΧΩΔΕ) στο Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών.
- Γεωμετρική διόρθωση των αεροφωτογραφιών του ΥΠΕΧΩΔΕ και σύγκριση του με το ψηφιοποιημένο χαρτογραφικό υπόβαθρο.
- Εισαγωγή νέων αεροφωτογραφιών (ΟΚΧΕ) στο Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών.
- Γεωμετρική διόρθωση των αεροφωτογραφιών και σύγκριση του με το ψηφιοποιημένο χαρτογραφικό υπόβαθρο.
- Οπτική ενίσχυση των αεροφωτογραφιών και ψηφιοποίηση: α) των οικοδομικών τετραγώνων και β) κτιρίων που εμφανίζονται μετά τον καταστρεπτικό σεισμό της 07/09/99.

Για να καταστεί δυνατή η εισαγωγή στοιχείων από τις βάσεις δεδομένων στο Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών απαιτήθηκε:

- η εκ νέου ψηφιοποίηση όλων των κτιρίων από τις αεροφωτογραφίες και
- η αντιστοίχισή τους με την ταχυδρομική διεύθυνση των κτηρίων (*address matching*).

Επίσης στα πλαίσια του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες έρευνες δύο κατηγοριών:

- Διακίνηση Ερωτηματολογίου στους ημι-μόνιμους οικισμούς του Δ. Αχαρνών
- Επιτόπιες Έρευνες Κτηρίων.

Τα διαθέσιμα δεδομένα ήταν ασύμβατα μεταξύ τους, δεδομένου ότι προέκυψαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, από ανεξάρτητες ομάδες εργασίας και σε πρώτη φάση χωρίς κάποια προοπτική συνδυασμού τους. Έτσι έχουμε δεδομένα σε μορφή αρχείων MS-Word από την Δημοτική Αστυνομία, σε MS-Access από τη βάση της ΥΑΣ-Ασπροφος, σε Arc View Shapefile για το χαρτογραφικό υπόβαθρο και σε

μορφή ερωτηματολογίων που στην συνέχεια εισήχθησαν σε βάση δεδομένων MS-Access.

Αρχικά το σύνολο των δεδομένων εισήχθηκε σε μία βάση δεδομένων MS-Access και στη συνέχεια σε βάση δεδομένων SQL-Server. Αυτό συνέβη λόγω του ότι ο SQL-Server προσφέρει πολλές ευκολίες επεξεργασίας μέσω της γλώσσας SQL. Πραγματοποιήθηκε λοιπόν συνδυασμός των τεσσάρων πηγών δεδομένων σύμφωνα με τη διεύθυνση του οικοδομήματος (που αποτελεί κοινό στοιχείο όλων των πηγών) και επιλέχθηκε σαν σύνδεσμος μεταξύ του συνόλου των διαθέσιμων στοιχείων. Τέλος έχοντας δημιουργήσει τις συνδέσεις μεταξύ των στοιχείων που μας ενδιαφέρουν έχουμε σαν παραδοτέο υλικό μία γεωβάση (ArcGis personal Geo-database) με όλα τα στοιχεία εκείνα που χρειάζονται για μία περαιτέρω ανάλυση (γεωγραφικά και μη).

2. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΡΙΝ ΤΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΗΣ 7/9/1999

Ο Δήμος Αχαρνών βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Λεκανοπεδίου της Αττικής, εντάσσεται διοικητικά στη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής της Περιφέρειας Αττικής, αποτελώντας μάλιστα τον μεγαλύτερο σε έκταση Δήμο της. Η συνολική έκταση του Δήμου ανέρχεται στα 150.000 στρ., από τα οποία τα 40.000 αποτελούν οικιστικό τμήμα.. Η περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από μία συνεχή αύξηση του πληθυσμού που λαμβάνει χώρα από τη δεκαετία του 1960. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής (1991) ο πληθυσμός του Δήμου Αχαρνών ανέρχονταν σε 61.352. Εκτιμήσεις όμως του Δήμου Αχαρνών ανεβάζουν τον πληθυσμό που διαμένει εντός των ορίων του στους 120.000 κατοίκους.

Η κοινότητα των Θρακομακεδόνων με πληθυσμό περίπου 3000 κατοίκους, αποτελεί στην ουσία τμήμα του πολεοδομικού συγκροτήματος των Αχαρνών. Η εν λόγω όμως κοινότητα παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις από το υπόλοιπο πολεοδομικό συγκρότημα, τόσο ως προς τη φυσική και πολεοδομική / ρυμοτομική της οργάνωση όσο και ως προς τη κοινωνικο-οικονομική δομή των κατοίκων της.

Οι συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή μελέτης αναφορικά με την ποιότητα του κτηριακού αποθέματος αναδεικνύουν μία έντονα πολωμένη και πολυδιασπασμένη κατάσταση, από υπο-περιοχές ιδιαίτερης προβληματικής, μέχρι πολύ υψηλής ποιότητας κτηριακού αποθέματος (π.χ. Θρακομακεδόνες). Οι συνθήκες αυτές αντανακλώνται στους ρυθμούς και στη φύση της κατασκευαστικής

δραστηριότητας. Επιγραμματικά, τα προβλήματα που χαρακτηρίζαν την περιοχή μελέτης πριν από το σεισμό της 7/9/1999 και τα όποια στη συνέχεια ήλθαν να συνδυασθούν με αυτά που προκάλεσε ο σεισμός είναι τα εξής:

- Οι έντονοι ρυθμοί πληθυσμιακής αύξησης με άξονα κυρίως τα μεταναστευτικά ρεύματα.
- Το σύστημα ή τα συστήματα οικιστικής ανάπτυξης που αναπαράγουν σε μεγάλο βαθμό έναν φαύλο κύκλο υποβάθμισης.
- Η δομή της απασχόλησης και η ανεργία .
- Τα μεγάλα ελλείμματα σε κοινωνική και τεχνική υποδομή.
- Η έντονη παρουσία υπερτοπικών υποδομών και χρήσεων που προκαλούν μεταφορικούς φόρτους και ανισοκατανομές.

3. Η ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΗΣ 7/9/99

Η περιοχή μελέτης αντιμετώπισε της ίδιας υφής προβλήματα με το υπόλοιπο Λεκανοπέδιο κατά τη περίοδο της έκτακτης ανάγκης (καταρρεύσεις, θύματα, τραυματισμοί), αλλά και ειδικότερα προβλήματα (όπως υπερφόρτωση των τηλεπικοινωνιακών δικτύων, συνωστισμός στα οδικά δίκτυα, δυσχέρειες στη λειτουργία των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης κα) πολλά από τα οποία δεν έχουν ακόμα εξετασθεί και αναλυθεί. Στο Δήμο Αχαρνών καταγράφηκαν 8.133 σεισμοπαθή νοικοκυριά με συνολικά 27.756 μέλη. Το μεγαλύτερο ποσοστό των τελευταίων αντιστοιχούσε στην ηλικιακή ομάδα 20-59 ετών (15.481 άτομα) και στην αντίστοιχη των 60 ετών και άνω (4.331). Την περίοδο της απογραφής αμέσως μετά το σεισμό, 2.853 νοικοκυριά διέμεναν σε μεμονωμένη σκηνή, ενώ άλλα 2.083 φιλοξενήθηκαν σε φίλους ή συγγενείς. Επίσης σημαντικός αριθμός νοικοκυριών διέμεναν σε οργανωμένο καταυλισμό και στις πληγείσες κατοικίες τους (1.269 νοικοκυριά και 1.265 αντίστοιχα), το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων ήταν τετραμελή (2.323).

Στην Κοινότητα των Θρακομακεδόνων καταγράφηκαν 877 σεισμοπαθή νοικοκυριά, των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό φιλοξενήθηκε αρχικά σε συγγενείς και φίλους (376). Τα περισσότερα νοικοκυριά ήταν 4μελή (239) και 2μελή (221), ενώ

η πολυπληθέστερη ηλικιακή ομάδα στην πληθυσμιακή πυραμίδα της περιοχής ήταν αυτή των 20-59 ετών.

Από τα στοιχεία που αφορούσαν στις επιπτώσεις του σεισμού στην οικονομία των πληγέντων περιοχών της Αττικής προκύπτει ότι η εικόνα στο Δήμου Αχαρνών δεν είναι πολύ διαφορετική με αυτή του συνόλου των δήμων. Αισθητή ήταν η μείωση που παρουσίασε ο αριθμός των απασχολούμενων από τη μια περίοδο στην άλλη. Για την περίοδο πριν το σεισμό ο αριθμός αυτός ανερχόταν στα 9.215 άτομα, ενώ μετά το σεισμό καταγράφηκαν 7.862 απασχολούμενοι. Ο αριθμός των ανέργων στο δήμο Αχαρνών (2.723 ήταν οι άνεργοι πριν από το σεισμό) σχεδόν διπλασιάστηκε μετά το σεισμό όπου καταγράφηκαν πλέον 4.076 άνεργοι. Τα φαινόμενα της μείωσης της απασχόλησης και της αύξησης της ανεργίας είχαν αντίκτυπο σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, από αυτή των 15-19 ετών μέχρι και αυτή των 65 και άνω.

Οι παραπάνω τάσεις που επηρέασαν τους ρυθμούς μείωσης της απασχόλησης και αύξησης της ανεργίας, εντοπίστηκαν εν μέρει και στην Κοινότητα των Θρακομακεδόνων. Πριν την 7-9-99 αποτυπώνονταν ως οικονομικά ενεργά 1.115 άτομα.. Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε από 979 άτομα πριν το σεισμό σε 941 άτομα μετά το σεισμό. Αντίστοιχα, για την ίδια χρονική περίοδο, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε από 136 σε 174 άτομα.

Τα διαθέσιμα στοιχεία για την περιοχή μελέτης αναφορικά με τις επιπτώσεις του σεισμού στην επαγγελματική στέγη είναι περιορισμένα. Εν τούτοις λαμβάνοντας υπόψη όσα προαναφέρθηκαν συνδυαστικά με τα στοιχεία των ερευνών πεδίου, καθίσταται δυνατή η διατύπωση μερικών επισημάνσεων και η εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία έχουν σημαντικές προεκτάσεις σε επίπεδο πολιτικής.

Προβάλλει κατ αρχήν μια κακή ποιότητα αποθέματος σε ολόκληρο το φάσμα της επαγγελματικής στέγης όπου ένα ποσοστό της τάξης του 82,4% από το σύνολο των απογραφιστών επιχειρήσεων χαρακτηρίστηκε με κόκκινο και το 17,6% με κίτρινο. Επίσης, αναμφίβολα “μεγάλο θύμα” του σεισμού υπήρξαν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (κίτρινο το 82,6% και κόκκινο το 17,4%). Άλλωστε πρόκειται για επιχειρήσεις που δεν έχουν συνήθως μεγάλα περιθώρια ενεργοποίησης για την άντληση δανείων επισκευής – ανακατασκευής, γεγονός που τις καθιστά ικανές “συμβιβασθούν” και να συνεχίσουν τη λειτουργία τους σε κακής ποιότητας ή σε επιρρεπές απόθεμα. Δεν πρέπει δε να ξεχνάμε ότι οι μικρές επιχειρήσεις (1-9 εργαζομένων) συγκεντρώνουν, σύμφωνα με την απογραφή ΥΠΕΔΣΑ/ΕΣΥΕ, το 46,7% της πληγείσας από το σεισμό απασχόλησης. Αν δε στηριχθούμε μόνο στο

συσχετισμό απασχολούμενων και πληγείσων επιχειρήσεων (ανά τάξη μεγέθους επιχείρησης) τότε προκύπτει μία πολωμένη εικόνα με τις απώλειες να συγκεντρώνονται στα δύο άκρα, δηλαδή στις πολύ μικρές και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις (οι επιχειρήσεις με 100+ εργαζόμενους αποτελούν το 18,3%). Σημαντική είναι εδώ και η συμμετοχή των μεγάλων επιχειρήσεων (20-49 εργαζομένων) που συγκεντρώνουν το 21% της πληγείσας απασχόλησης.

4. ΜΕΤΡΑ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης στην περιοχή μελέτης δεν αποτελούν το κυρίως αντικείμενο αυτής της έρευνας, θεωρούμε όμως ότι είναι σκόπιμο να αναφερθούν στο βαθμό που έστω μια πρώτη περιγραφή και αξιολόγησή τους μπορεί να αποτελέσει κίνητρο ή/ και έναυσμα για μελλοντική διερεύνηση. Μια διερεύνηση που τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο δεν έχει πραγματοποιηθεί. Επιπλέον, τα μέτρα της περιόδου έκτακτης ανάγκης λειτουργούν ως υπόβαθρο και επηρεάζουν άμεσα αυτά της περιόδου αποκατάστασης. Ενδεικτικά αναφέρουμε παρακάτω μερικά από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που εφαρμόστηκαν στην περιοχή του Δήμου Αχαρνών και της Κοινότητας Θρακομακεδόνων. Τα στοιχεία που παρατίθενται εδώ προέρχονται κυρίως από πληροφόρηση που δόθηκε από το Δήμο Αχαρνών, την κοινότητα Θρακομακεδόνων και κυρίως από τα ερωτηματολόγια που διακινήθηκαν στους προσωρινούς οικισμούς που σεισμοπλήκτων.

Αναφορικά με την προσωρινή στέγαση των σεισμοπλήκτων της περιοχής μελέτης, οι φορείς που πρώτοι ενεπλάκησαν ήταν το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, και το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης που διένειμαν τις πρώτες σκηνές.

Οι οργανωμένοι καταυλισμοί του Δήμου Αχαρνών ήταν οι εξής:

- *Καταυλισμός Αχαρναϊκού (γήπεδο).*
- *Καταυλισμός MOMA-ΚΑΠΟΤΑ.*
- *Καταυλισμός στο γήπεδο ΑΕΤΟΥ στη Νεάπολη.*
- *Καταυλισμός Αγίου Πέτρου.*
- *Καταυλισμός Λαθέα.*
- *Καταυλισμός Αγίας Τριάδος και Αριστοτέλους.*
- *Καταυλισμός Νεάπολη.*
- *Καταυλισμός Καράβου.*

- *Καταυλισμός Αγίου Αθανασίου.*
- *Καταυλισμός Αγίας Άννας.*
- *Καταυλισμός Αγίας Μαύρας.*
- *Καταυλισμός Μεγάλα Σχοίνα.*

Στην Κοινότητα των Θρακομακεδόνων η διανομή των πρώτων 50 σκηνών ξεκίνησε την ημέρα αμέσως μετά το σεισμό, δηλαδή την 8^η Σεπτέμβρη του 1999. Συνολικά δόθηκαν 400 σκηνές, από το ΥΠΕΣΔΑ και ΥΠΕΘΑ, ενώ τη διανομή τους είχε αναλάβει κυρίως ο στρατός. Ουσιαστικά στην περιοχή, αναλογικά με το μέγεθος της καταστροφής, δε δημιουργήθηκε οργανωμένος καταυλισμός και αυτό γιατί οι περισσότερες οικογένειες έστησαν τις σκηνές σε εγγύτητα ή εντός του οικοπέδου της κατεστραμμένης τους κατοικίας.

Γενικά η διαδικασία οργάνωσης και λειτουργίας των καταυλισμών χαρακτηρίστηκε αρκετά αποτελεσματική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν προέκυψαν σημαντικά προβλήματα. Ένα από τα τρωτά σημεία της διαδικασίας αφορούσε στην αδυναμία θέσπισης βασικών κριτηρίων χορήγησης των σκηνών. Παράλληλα, η ύπαρξη σημαντικού αριθμού μικρών και διασκορπισμένων στο δήμο καταυλισμών δυσχέραινε το έργο της γενικότερης οργάνωσης και συντονισμού, εντείνοντας ταυτόχρονα τα υπάρχοντα προβλήματα εξυπηρέτησης των σεισμοπαθών. Επιπλέον η δημιουργία καταυλισμών στον εσωτερικό ιστό της πόλης επιβάρυνε το ήδη βεβαρημένο οδικό δίκτυο της πόλης. Η έλλειψη δε κατάλληλων και οργανωμένων περιαστικών και δημοτικών χώρων πράσινου είχε σαν αποτέλεσμα τη μετατροπή των χώρων καταφυγής σε χώρους καταυλισμού.

Τα μέτρα που λήφθηκαν προκειμένου να τονωθεί η οικονομία των σεισμόπληκτων περιοχών ήταν:

- Η παροχή έκτακτης οικονομικής βοήθειας σε κάθε πληγέν νοικοκυριό.
- Η οικονομική ενίσχυση των συνταξιούχων.
- Η ενίσχυση των εργαζομένων και των ανέργων από του Ο.Α.Ε.Δ.
- Η ρύθμιση χρεών προς το δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία (αντίστοιχες ενισχύσεις από Δημόσιους Οργανισμούς Κοινής Ωφέλειας).

Επίσης ένα από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που θα πρέπει να αναφερθούν εδώ είναι κατ' αρχήν η διαδικασία των πρωτοβάθμιων (και δευτεροβάθμιων) ελέγχων των κτηρίων στην περιοχή μελέτης. Πρόκειται για μια διαδικασία που σίγουρα κινήθηκε με υψηλούς ρυθμούς. Επιπρόσθετα, αξιοσημείωτη ήταν η προσπάθεια που

έλαβε χώρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στους τομείς της υγείας, της υγιεινής και της περίθαλψης, καθώς και της κοινωνικής πρόνοιας. Πρόκειται για τομείς στους οποίους συνεργάστηκαν στην περιοχή οι αρμόδιοι κεντρικοί, νομαρχιακοί και τοπικοί φορείς καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι έκτακτες ανάγκες περίθαλψης στους καταυλισμούς καλύφθηκαν κυρίως από τα κινητά ιατρεία των Γιατρών του Κόσμου, του Ι.Κ.Α και του Συλλόγου Ελλήνων Ψυχολόγων. Ενώ σημαντική ήταν και η συνεισφορά των ιδιωτικών κέντρων υγείας. Τέλος, αρκετά προβλήματα ανέκυψαν στον τομέα της υγείας και υγιεινής.

Σχετικά με τον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας, ο Δήμος Αχαρνών είχε αναλάβει την κύρια ευθύνη των σχετικών ζητημάτων. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε Γραφείο εξυπηρέτησης των σεισμοπαθών στη Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής του δήμου.

Ένας άλλος σημαντικός τομέας που θα πρέπει να αναφερθεί ήταν αυτός της τροφοδοσίας των σεισμοπλήκτων. Στον τομέα αυτό όπου αναδείχθηκε η πρωταρχικής σημασίας συμβολή του Ερυθρού Σταυρού. Στο Δήμο Αχαρνών δημιουργήθηκαν δυο σταθμοί – αποθήκες ανεφοδιασμού τροφίμων. Σε δεύτερη φάση τις ανάγκες τροφοδοσίας κάλυπταν συμβεβλημένες εταιρίες catering. Ειδικότερα τώρα, ως τα προβλήματα που ενέσκησαν κατά διαδικασία παροχής τροφίμων στους σεισμοπαθείς, προβάλλει πάνω από όλα το γεγονός ότι δεν είχαν εκτιμηθεί σωστά οι ανάγκες που έπρεπε να καλυφθούν.

Ένας άλλος τομέας έκτακτων μέτρων που απλά επισημαίνουμε, ως καταχωρημένη προς ανάλυση εμπειρία, είναι αυτός της ασφάλειας - αστυνόμευσης της περιοχής. Εδικά στην περιοχή των Αχαρνών ελήφθησαν ισχυρά μέτρα προκειμένου να αποτραπούν τυχόν λεηλασίες εγκαταλελειμμένων κτισμάτων κτλ.

Θα πρέπει τέλος να γίνει αναφορά σε διάφορες πρωτοβουλίες και μέτρα που ελήφθησαν είτε τοπικά, είτε κεντρικά αλλά που όμως συνέβαλαν στη διαμόρφωση ενός θετικού κλίματος. Ένα τέτοιο μέτρο ήταν το ειδικό τηλεφωνικό κέντρο, με τετραψήφιο αριθμό 1303 που θεσπίστηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

5. ΜΕΤΡΑ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Το κυρίως αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι η αποκαλούμενη περίοδος αποκατάστασης. Είναι η περίοδος που διανύει ίσως ακόμα η περιοχή μελέτης και

χαρακτηρίζεται από την επισκευή της αστικής υποδομής, των κατοικιών και γενικότερα από την επιστροφή σε "κανονικότερες" κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Το πρωταρχικό όμως στοιχείο της περιόδου είναι κατά πρώτο λόγο η μετεγκατάσταση των λειτουργιών της κατοικίας, του εμπορίου, των υπηρεσιών, των βιοτεχνιών κ.τ.λ.. Η κρίσιμότητα δε της περιόδου αποκατάστασης έγκειται ακριβώς σε αυτό το στοιχείο: τη μετεγκατάσταση. Η μετεγκατάσταση συνοδεύεται από τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων που σε μεγάλο βαθμό μπορεί να κρίνουν την πορεία της ανασυγκρότησης και κατ' επέκταση την περαιτέρω ανάπτυξη της πόλης (Bowden, Haas, Kates, 1977). Κατά δεύτερο λόγο, η περίοδος χαρακτηρίζεται και από δραστηριότητες "επαναφοράς" οι οποίες αναπτύσσονται κατά διάφορους υπο-κύκλους (επανακατοίκησης, επιστροφής στους χώρους εργασίας κ.τ.λ.). Υπο-κύκλους που οδηγούν στα προ της καταστροφής οικονομικά, κοινωνικά και οικοδομικά επίπεδα ή και υψηλότερα. Το ζητούμενο κατά την περίοδο της αποκατάστασης, από πλευράς πολιτικής, είναι η επίτευξη υψηλών ρυθμών επαναφοράς.

Στην περίπτωση του Λεκανοπεδίου της Αττικής οι ως τώρα ρυθμίσεις και μέτρα αποκατάστασης (εκτός από τις επείγουσες δράσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν αμέσως μετά την καταστροφή ή και κατά τη διάρκεια της περιόδου έκτακτης ανάγκης που προαναφέρθηκαν) συνίστανται:

- *ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ*
- *ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΝΟΙΚΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ*
- *ΠΑΡΟΧΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ*
- *ΣΤΕΓΑΣΗ ΣΕ ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ/ ΟΙΚΙΣΚΟΥΣ*

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί κάθε μέτρο αποκατάστασης ξεχωριστά με σκοπό να καταδειχθεί η σημασία του αλλά και (με βάση την υπάρχουσα εμπειρία) μερικά σημεία προς διερεύνηση που απορρέουν από την εφαρμογή του.

Πρέπει να τονιστεί ότι στοιχείο καθοριστικής σημασίας για την επιλογή πολιτικής αποκατάστασης είναι τα μέτρα έκτακτης ανάγκης που προηγήθηκαν και η κατάσταση που επικρατούσε πριν το σεισμό στην περιοχή (π.χ. αναφορικά με την αγορά γης και στέγης, τη δημογραφική σύνθεση και την απασχόληση κοκ).

5.1. Πολιτική για την επαγγελματική στέγη

Θα άξιζε επομένως η ανάλυση της πολιτικής για την επαγγελματική στέγη να προσεγγισθεί υπό το πρίσμα των προθέσεων τόσο των επιχειρήσεων – πληθυσμού όσο και της φιλοσοφίας στη οποία εδράζεται η πολιτική αποκατάστασης για την επαγγελματική στέγη. Για το σκοπό αυτό θα προχωρήσουμε αναλύοντας το πλέγμα των προθέσεων συνολικά σε επίπεδο του Λεκανοπεδίου και στη συνέχεια στην περιοχή μελέτης (Αχαρνές – Θρακομακεδόνες) για υπάρξει και η δυνατότητα συγκριτικής προσέγγισης του ζητήματος.

Διαφαίνεται ότι οι προτεραιότητες στην περιοχή μελέτης -τόσο από πλευράς προθέσεων του πληθυσμού όσο και από πλευράς πολιτικής- επικεντρώθηκαν ως επί το πλείστον στις χρήσεις κατοικίας. Η επαγγελματική στέγη εμφανίζεται να αποκτά μία δευτερεύουσα σημασία. Αυτό οφείλεται στο ότι οι απώλειες του κτηριακού αποθέματος στην περιοχή μελέτης αφορούσαν κυρίως σε χρήσεις κατοικίας.

Επιπροσθέτως, θεωρούμε ότι η έμφαση αυτή στη κατοικία καθορίστηκε και από τη σύνθεση της απασχόλησης στην περιοχή. Με άλλα λόγια ο Δήμος Αχαρνών χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μειωμένων ποσοστών εργαζομένων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα με σχέση μισθωτής εργασίας. Η κυρίαρχη μορφή απασχόλησης είναι αυτή του αυτοαπασχολούμενου και του ημερομίσθιου εργάτη στον κλάδο των κατασκευών και στη βιομηχανία. Άρα πρόκειται για μία μορφή που εξ ορισμού εμπεριέχει ένα στοιχείο εργασιακής ανασφάλειας και που οδηγεί σε μία προσκόλληση στην “κατοικία”. Η προσκόλληση αυτή αντανakλάται και στις σχετικές απαντήσεις που δόθηκαν από νοικοκυριά των προσωρινών οικισμών, από το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στα πλαίσια της επιτόπιας έρευνας.

Ειδικότερα, ως προς τον χαρακτηρισμό του πληγέντος αποθέματος της επαγγελματικής στέγης στο Δήμο Αχαρνών καταγράφηκαν ζημιές και βλάβες κατά 71% κίτρινες και 29% πράσινες. Ο κλάδος με τις μεγαλύτερες απώλειες ως προς το κτηριακό απόθεμα ήταν κατά κύριο λόγο το χονδρικό και λιανικό εμπόριο και κατά δεύτερο η βιομηχανία και οι υπηρεσίες. Θα πρέπει δε να τονισθεί ότι οι φυσικές απώλειες τέτοιας μορφής για το εμπόριο είναι καταλυτικές να ληφθεί υπ’ όψη και η εν δυνάμει απώλεια των κινητών στοιχείων ή/και του stock.

Η εικόνα βέβαια αλλάζει όταν εξετασθούν οι απώλειες των τομέων και κλάδων σε συνάρτηση με την απασχόληση. Στην προκειμένη περίπτωση από το

σύνολο των πληγέντων κτηρίων (κίτρινων και κόκκινων) στο Δήμο Αχαρνών η βιομηχανία συγκεντρώνει το 45% των απασχολουμένων, το χονδρικό & λιανικό εμπόριο το 31% και οι υπηρεσίες το 14%. Θα μπορούσε δε κανείς να ισχυρισθεί ότι η βιομηχανία λόγω κυρίως στη αυξημένης συμμετοχής σε αυτήν της μισθωτής εργασίας έχει και αυξημένο “δυναμικό αποκατάστασης” καθότι μπορεί να στηριχθεί σε συμβατικούς φορείς και πόρους (κάτι που είναι δυσκολότερο για το εμπόριο ή τις υπηρεσίες).

Το στοιχείο όμως εκείνο που θα πρέπει να θεωρείται ως πρωταρχικής σημασίας για την ανασυγκρότηση και το οποίο συνιστά –κατά τη γνώμη μας- τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής για την επαγγελματική στέγη είναι οι εκδηλωμένες προθέσεις -ως προς τις δράσεις και προσδοκίες αποκατάστασης- των πληγεισών επιχειρήσεων. Πεποίθηση εδώ είναι ότι υπάρχει ανάγκη γενικά μίας πιο ενεργούς (θετικής) παρέμβασης σε ολόκληρο το πλέγμα των μέτρων αποκατάστασης και περισσότερο ακόμα στον τομέα της επαγγελματικής στέγης. Μία τέτοια ενεργή λογική μπορεί να αναδειχθεί μόνο με την ουσιαστική και άμεση γνώση των αναγκών και κυρίως των προθέσεων των επιχειρηματιών και εργαζομένων. Προβάλλει πάνω από όλα ως βασική τάση το γεγονός και μόνο ότι από το τι σύνολο των πληγεισών επιχειρήσεων (με κόκκινο και κίτρινο χαρακτηρισμό) το 63% διατύπωσε μια πρόθεση δράσης (επισκευής, μετεγκατάστασης, ανακατασκευής) ενώ σε ένα 37% αντανakλάται εν μέρει μια αδρανής συμπεριφορά. Αναλύοντας περαιτέρω αυτά τα δεδομένα (και ειδικότερα αυτά που αποτυπώνουν την προοπτική δράσης) καταγράφεται πρόθεση επισκευής σε επιχειρήσεις που καλύπτουν το 35% της απασχόλησης, πρόθεση μετεγκατάστασης κι ανακατασκευής σε επιχειρήσεις που καλύπτουν το 19% και το 16% της απασχόλησης αντίστοιχα.

Οι συνθήκες στην κοινότητα των Θρακομακεδόνων είναι φυσικά συγκρίσιμες με αυτές του Δ. Αχαρνών. Αξίζει να τονισθεί πάντως ότι το 64% των πληγέντων κτηρίων επαγγελματικής χρήσης χαρακτηρίστηκαν κίτρινα και το 36% κόκκινα. Όσον αφορά δε στις προθέσεις των επιχειρήσεων παραμένει εντυπωσιακό, σε μία περιοχή με τη σύνθεση των Θρακομακεδόνων (με την καθ’ όλα περιορισμένου δυναμικού επαγγελματική στέγη τόσο ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων όσο και ως προς τον αριθμό των απασχολουμένων) ότι σε ένα ποσοστό της τάξης του 22% των επιχειρήσεων αποτυπώνεται μια αδράνεια απόκρισης για την ενεργοποίησή τους σε διαδικασίες αποκατάστασης. Παραθέτουμε ενδεικτικά σε συνοπτική μορφή των

σύνολο των βασικών στοιχείων που προέκυψαν για την περιοχή της κοινότητας των Θρακομακεδόνων.

5.2. Επιδότηση ενοικίου και συγκατοίκησης

Ένα από τα βασικά μέτρα αποκατάστασης που ελήφθησαν προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της έκτατης στέγασης των σεισμοπαθών ήταν και η χορήγηση επιδοτήσεων για την κάλυψη των δαπανών ενοικίου και συγκατοίκησης.

Ως υπεύθυνοι φορείς για την προώθηση της διαδικασίας ορίστηκαν οι Τομείς Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (Τ.Α.Σ.). Πιο συγκεκριμένα κι όσον αφορά στη διαδικασία που ακολουθήθηκε, παρουσιάζονται στη συνέχεια οι βασικές της φάσεις.

Σχεδόν ένα μήνα μετά από την εκδήλωση του σεισμικού φαινομένου κι αφού είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία ελέγχου των κτηρίων, ξεκίνησε η διαδικασία υποβολής των αιτήσεων παροχής επιδότησης. Αναλυτικότερα, οι πρώτες αιτήσεις κατατέθηκαν στα Γραφεία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων στις 29 Οκτωβρίου του 1999, ενώ μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2001 εξακολουθούσαν να προσέρχονται στη συγκεκριμένη υπηρεσία σεισμοπαθείς που ήθελαν να υποβάλουν.

Η περίοδος υποβολής των αιτήσεων τόσο για επιδότηση ενοικίου όσο και για επιδότηση συγκατοίκησης ήταν μακρά και συγκεκριμένα διήρκεσε δύο χρόνια και τρεις μήνες (27 μήνες).

Εξαιτίας του μεγέθους του προβλήματος και προκειμένου να τηρηθούν οι προϋποθέσεις που όριζε ο νόμος και να διασφαλισθεί η ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας, αποφασίσθηκε ο διαχωρισμός των αιτήσεων σύμφωνα με τη χρονική περίοδο στην οποία είχαν υποβληθεί και ειδικότερα ανά τρίμηνο που είχαν κατατεθεί στην αρμόδια υπηρεσία

Η αίτηση κάθε δικαιούχου εντάσσονταν σε κάποιο από τα οκτώ τρίμηνα που ορίστηκαν (Α΄-Η΄ Τρίμηνο), για κάθε ένα από τα οποία ίσχυαν και διαφορετικές ημερομηνίες ελέγχου, αυτοψίας, έγκρισης και τελικά πληρωμής.

Οι περισσότερες αιτήσεις αφορούσαν στην επιδότηση συγκατοίκησης κι όχι ενοικίαση και κατά συνέπεια οι περισσότερες εγκρίσεις αφορούσαν στην περίπτωση των επιδοτήσεων συγκατοίκησης. Η προτίμηση στην επιδότηση της συγκατοίκησης οφείλεται στο γεγονός ότι η πληγείσα περιοχή χαρακτηρίζεται κυρίως από χαμηλού εισοδήματος κοινωνικά στρώματα και άρα οι δυνατότητες μίας εξ αρχής ενοικίασης ήταν εκ των πραγμάτων μειωμένες. Επιπλέον, η καταστροφή μεγάλου ποσοστού του

οικιστικού αποθέματος σε συνδυασμό με την αυξημένη ζήτηση για κατοικία προκάλεσε και την αύξηση της αξίας των ακινήτων και κυρίως των ενοικίων. Ένα άλλο προς επισήμανση στοιχείο που αφορά στις επιδοτήσεις είναι το ότι σημαντικός αριθμός δικαιούχων δεν προσήλθε να παραλάβει το ποσό που του αντιστοιχούσε.

Τα συνολικά ποσά που δαπανήθηκαν για την προσωρινή στέγαση των σεισμοπαθών σε μισθωμένες ή συγγενικές κατοικίες παρουσίασαν διαφοροποιήσεις μεταξύ των ετών 2000 και 2001. Αναφέρονται αυτά τα δυο έτη γιατί οι πρώτες χρηματοδοτήσεις άρχισαν να δίδονται κατά τη διάρκεια του 2000, ενώ σημαντικά ήταν και τα ποσά που δαπανήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2001.

Όσον αφορά στην παροχή των επιδοτήσεων προκύπτει ότι τα μεγαλύτερα ποσά που δόθηκαν κι εξακολούθησαν να δίδονται ως τον Μάιο του 2002, αφορούσαν σε αιτήσεις που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου. Άλλωστε όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η πλειοψηφία των σεισμοπαθών έσπευσε άμεσα να εκμεταλλευτεί το προνόμιο της χορήγησης επιδότησης.

Αναφορικά με την υποβολή αιτήσεων για τη χορήγηση επιδότησης συγκατοίκησης, ακολουθήθηκαν οι ίδιες διαδικασίες με την περίπτωση χορήγησης επιδότησης ενοικίου. Η υποβολή των αιτήσεων ξεκίνησε επίσης την 29-10-99 και ολοκληρώθηκε στις 20-12-01.

Από την ανάλυση των στοιχείων που αφορούν στη συγκεκριμένη διαδικασία προκύπτουν τα ίδια προβλήματα που εντοπίστηκαν και στην προηγούμενη διαδικασία. Οι ελλείψεις και οι καθυστερήσεις που εμφανίστηκαν αφορούσαν στις αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο διάστημα του πρώτου και δεύτερου τριμήνου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ενδιαφερομένων υπέβαλε αίτηση στο διάστημα των τριών πρώτων μηνών.

Η διαδικασία έγκρισης επιδότησης συγκατοίκησης, σε αντίθεση με τη διαδικασία έγκρισης των αιτήσεων επιδότησης ενοικίου, δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα από τις εκκρεμότητες και τις ελλείψεις που χαρακτήριζαν τα στοιχεία που προσκόμισαν οι ενδιαφερόμενοι. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν ήταν περισσότερες κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου είχε σαν αποτέλεσμα την έγκριση του μεγαλύτερου ποσοστού των αιτήσεων, οι οποίες αφορούσαν τους δικαιούχους του πρώτου Τριμήνου.

Η διαδικασία παροχής των επιδοτήσεων συγκατοίκησης δεν παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά από την αντίστοιχη των επιδοτήσεων ενοικίου. Πιο συγκεκριμένα, οι χρηματοδοτήσεις που δόθηκαν κι εξακολουθούσαν να δίδονται ως

τον Μάιο του 2002 αφορούσαν σε αιτήσεις που υποβλήθηκαν στη διάστημα του πρώτου τριμήνου.

Από όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους προκύπτει ότι μεσολάβησε ένας έως δυο μήνες από την υποβολή μέχρι την οριστική έγκριση των αιτήσεων για τη χορήγηση επιδότησης ενοικίου και συγκατοίκησης. Ενώ παράλληλα η έγκριση συνεπαγόταν και την ταυτόχρονη χορήγηση των αντίστοιχων χρημάτων στους δικαιούχους.

Εντούτοις χρειάστηκε να μεσολαβήσουν έξι μήνες για να εκδοθούν οι πρώτες αποφάσεις για την πρώτη και δεύτερη δόση της Δωρεάν Κρατικής Αρωγής και δέκα μήνες για να δοθούν οι εφ' άπαξ χρηματοδοτήσεις, τόσο για ενοίκιο όσο και για συγκατοίκηση.

Πιο αναλυτικά, η διαδικασία υποβολής αιτήσεων ξεκίνησε τον 10^ο μήνα του 1999 κι ολοκληρώθηκε τον 12^ο μήνα του 2001. Επίσης οι πρώτες αιτήσεις που εγκρίθηκαν εντοπίζονται στον 11^ο μήνα του 1999, ενώ μέχρι τον 5^ο μήνα του 2002 πολλές από αυτές τελούσαν υπό καθεστώς έγκρισης.

Η διαδικασία της χορήγησης της εφ' άπαξ Δωρεάν Κρατικής Αρωγής ξεκίνησε τον 7^ο μήνα του 2000 κι ολοκληρώθηκε τον 2^ο μήνα του 2001 και από τον 3^ο μήνα του 2000 μέχρι και τον 5^ο μήνα του 2002 εκδόθηκαν οι πρώτες αποφάσεις και ποσά των επιδοτήσεων δωρεάν κρατικής αρωγής και οι δεύτερες αποφάσεις για την β' δόση των επιδοτήσεων. Στην πρώτη περίπτωση, αυτή της εφ' άπαξ χορήγησης των επιδοτήσεων καλύφθηκαν οι ανάγκες του μεγαλύτερου ποσοστού των δικαιούχων που έσπευσαν να υποβάλουν αίτηση στο διάστημα των τριών πρώτων τριμήνων. Επιπλέον η εφ' άπαξ χορήγηση της επιδότησης διαφαίνεται ότι ευνόησε τους ενοικιαστές και όχι τους ιδιοκτήτες μια και οι πρώτοι κατάφεραν να λάβουν το συνολικό ποσό που τους αντιστοιχούσε, εφόσον είχαν δικαίωμα χορήγησης επιδότησης για έξι μήνες.

Στη δεύτερη περίπτωση, αυτή των πρώτων αποφάσεων επιδοτήσεων δωρεάν κρατικής αρωγής και των δεύτερων αποφάσεων για την β' δόση των επιδοτήσεων προκύπτει ότι και πάλι ευνοημένοι είναι οι ενοικιαστές και όχι οι ιδιοκτήτες. Ειδικότερα, ευνοήθηκαν όσοι είχαν υποβάλει αίτηση κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου κι επομένως οι ενοικιαστές έλαβαν το μεγαλύτερο, αν όχι συνολικό, μέρος των χρημάτων που τους αντιστοιχούσε. Επομένως οι ιδιοκτήτες των οποίων οι κατοικίες καταστράφηκαν εξακολουθούσαν να δικαιούνται επιδότησης ενοικίου και συγκατοίκησης τριάντα δυο (32) μήνες μετά το σεισμό.

Σίγουρα προβάλλει, και για τα δύο μέτρα, το στοιχείο της ελλιπούς οργάνωσης της διαδικασίας (υποβολής των αιτήσεων, έγκρισης και χορήγησης επιδότησης) και ενημέρωσης του κοινού. Επισημάνθηκαν πολλές ελλείψεις αναφορικά με τις αιτήσεις επιδότησης, οι οποίες αφορούσαν στον τρόπο συμπλήρωσης των εντύπων κ.λ.π. Επίσης το πλέον ενδεικτικό στοιχείο της ελλιπούς ενημέρωσης είναι το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός δικαιούχων, κατά την πρώτη περίοδο της διαδικασίας δεν προσήλθε να παραλάβει το ποσό που του αντιστοιχούσε. Οι ελλείψεις και οι καθυστερήσεις που εμφανίσθηκαν αφορούσαν στις αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο διάστημα του πρώτου και δεύτερου τριμήνου. Παράλληλα το μεγαλύτερο ποσοστό των ενδιαφερομένων υπέβαλε αίτηση στο διάστημα των τριών πρώτων μηνών.

Έχουμε να κάνουμε πάντως με δύο πολύ αξιόλογα και εξελίξιμα μέτρα που ίσως έχουν μια διαφορετική κοινωνική αναφορά στην εφαρμογή τους. Διαφαίνεται δηλαδή, τουλάχιστον όσον αφορά στην εμπειρία από την περιοχή μελέτης, ότι η επιδότηση ενοικίου, ως μια εν δυνάμει συνθήκη αποκατάστασης, απευθύνεται σε νοικοκυρά σχετικά υψηλότερης οικονομικής επιφάνειας.

Συμπερασματικά, μεσολάβησαν δυο περίπου μήνες από την υποβολή μέχρι την οριστική έγκριση των αιτήσεων για τη χορήγηση επιδότησης ενοικίου και συγκατοίκησης. Παράλληλα η έγκριση συνεπαγόταν και την ταυτόχρονη χορήγηση των αντίστοιχων χρημάτων στους δικαιούχους. Εντούτοις χρειάστηκε να μεσολαβήσουν έξι μήνες για να εκδοθούν οι πρώτες αποφάσεις για την πρώτη και δεύτερη δόση της κρατικής αρωγής και δέκα μήνες για να δοθούν οι εφ' άπαξ χρηματοδοτήσεις, τόσο για ενοίκιο όσο και για συγκατοίκηση.

Παρ' όλη την περιορισμένη χρονική διάρκεια χορήγησης επιδότησης ενοικίου, διαφαίνονται εντούτοις θετικά αποτελέσματα ως προς τη διευθέτηση των στεγαστικών προβλημάτων. Ο μεγάλος αριθμός αιτήσεων που υποβλήθηκαν υποδηλώνει ότι, παρά τα προβλήματα και τις καθυστερήσεις επισημάνθηκαν, τα συγκεκριμένα μέτρα μπορούν να χαρακτηρισθούν σχετικά αποτελεσματικά. Το πλέον κατ' τη γνώμη μας, θεσμικά αξιόλογο μέτρο είναι αυτό της επιδότησης ενοικίου, καθώς μπορεί να αποτελέσει πιο εύκολα αντικείμενο ρύθμισης -σχεδιασμού και κατ' επέκταση ελέγχου από πλευράς των εποπτευόντων φορέων.

Θα πρέπει ίσως να επανεξετασθούν και τα δύο μέτρα υπό το πρίσμα της έμφασης που δίδεται στους ιδιοκτήτες σε αντιδιαστολή με τους ενοικιαστές. Οι τελευταίοι είναι αυτοί που ήδη κινούνται στον ίδιο τομέα της αγοράς (ενοικιαζόμενη

στέγη) και δεν χρειάζεται να μεταπηδήσουν σε νέο (ιδιόκτητη στέγη). Με άλλα λόγια η λογική του μέτρου θα έπρεπε να εξαντλεί το δυναμικό και την ελαστικότητα του κάθε τομέα της αγοράς - Επίσης τα μέτρα θα πρέπει να επανεξετασθούν σε συνάρτηση με αλλά μέτρα αποκατάστασης όπως οι προσωρινοί οικίσκοι και η επισκευή, ανακατασκευή ή αυτοστέγαση κα. Ένα άλλο προς διερεύνηση στοιχείο, εκτός από τη διαθεσιμότητα του αποθέματος (προς ενοικίαση), είναι και η είναι και η αναζήτηση της ισορροπίας μεταξύ της καταλληλότητας των κατοικιών και δυνατότητας οικονομικής πρόσβασης των νοικοκυριών σε αυτές. Τέλος, πεποίθηση εδώ είναι ότι τα μέτρα αυτά επιδότησης, θα πρέπει να συγκροτηθούν τόσο θεσμικά όσο και οργανωτικά σε προληπτική βάση. Θα μπορούσε για παράδειγμα να δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων για την ενοικιαζόμενη στέγη σε επίπεδο δήμου. Με μια τέτοια υποστήριξη να μπορούν να ληφθούν και οι κατάλληλες αποφάσεις σε περίπτωση καταστροφής του φυσικού αποθέματος της περιοχής. Αποφάσεις, που εν πολλοίς θα συνδυάζονται και με τη φύση των μέτρων (π.χ επιδότηση ενοικίου ή επιδότηση συγκατοίκησης) στο κοινωνικό τους εύρος και τη διάρκεια εφαρμογής τους.

5.3 Παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων

Η συμβατική διαδικασία που ακολουθήθηκε για την παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων, για την αποκατάσταση των ζημιών σε κατοικίες και κτιριακές εγκαταστάσεις, παραμένει χρονοβόρα και αξίζει να επανεξετασθεί και να αξιολογηθεί. Να επανεξετασθεί δηλαδή, κυρίως ως προς τους όρους που τίθενται και τις διαδικασίες που αναπτύσσονται προκειμένου να λάβουν οι δικαιούχοι τη στεγαστική συνδρομή.

Αρχικά πρέπει να επισημανθεί ότι τα δάνεια που χορηγούνται για τη στεγαστική αποκατάσταση (αυτοστέγαση με αγορά έτοιμου ακίνητου, την επισκευή ζημιών, καθώς επίσης την ανακατασκευή παλαιών κτιρίων επαγγελματικής χρήσης ή κατοικίας) έχουν ως πλαίσιο αναφοράς το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Είναι ακριβώς το ιδιοκτησιακό καθεστώς που καθορίζει ουσιαστικά το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία δανειοδότησης. Απλά ας αναφερθεί εδώ ως γενική πληροφόρηση, το ότι ως δικαιούχοι ορίστηκαν οι ιδιοκτήτες των οποίων το κτήριο έχει χαρακτηριστεί επικινδύνως ετοιμόρροπο. Επιπλέον δεν είχαν δικαίωμα δανειοδότησης όσοι

αποζημιώθηκαν από ασφαλιστικό φορέα με ποσά μεγαλύτερα της αναλογούσας στεγαστικής συνδρομής, καθώς επίσης και οι κάτοχοι εγκαταλελειμμένων κτηρίων.

Οι δικαιούχοι της στεγαστικής συνδρομής προσδιορίστηκαν από τους αρμόδιους Τομείς Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (Τ.Α.Σ), που είχαν την ευθύνη της ομαλής διεξαγωγής της διαδικασίας χορήγησης πιστωτικών διευκολύνσεων. Από το συνολικό ποσό της στεγαστικής συνδρομής το 1/3 αποτελούσε κρατική αρωγή και τα 2/3 δάνειο και σε ορισμένες περιπτώσεις χορηγήθηκε μόνο επιδοτούμενο (άτοκο) δάνειο.

Το ποσό των δανείων ανακατασκευής χορηγήθηκε σε μια δόση, ενώ το αντίστοιχο των δανείων επισκευής σε δυο δόσεις. Όταν επρόκειτο για ποσά κάτω των 3.000.000 δρχ. το δάνειο θα χορηγήθηκε εφ' άπαξ. Αντίστοιχα, το ποσό των δανείων για αυτοστέγαση χορηγήθηκε εφ' άπαξ, ενώ η δωρεάν κρατική αρωγή σε δυο δόσεις. Η συνολική διάρκεια των δανείων ανακατασκευής ή αυτοστέγασης ή επισκευής ορίστηκε σε δεκαπέντε (15) χρόνια, ενώ η συνολική διάρκεια των δανείων επισκευής διατηρητέων ή παραδοσιακών κτιρίων ορίστηκε σε είκοσι πέντε (25) χρόνια. Η διαδικασία δανειοδότησης επιβάρυνε τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Αναφορικά με το Δήμο Αχαρνών για το έτος 2000 η περίοδος υποβολής αιτήσεων για άδειες ανακατασκευής και αυτοστέγασης ξεκίνησε στις 31-01-00 και ολοκληρώθηκε στις 21-12-00.

Οι περισσότερες από αυτές τις αιτήσεις αφορούσαν άδειες ανακατασκευής και όχι αυτοστέγασης, ενώ δεν υποβλήθηκαν αιτήσεις για λήψη δανείου με αποπεράτωση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτήσεων ελέγχθηκε από το Γραφείο Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΓΑΣ) και στη συνέχεια διαβιβάσθηκε στο Ταμείο Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΤΑΣ). Το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτήσεων εγκρίθηκαν.

Την ίδια με την παραπάνω περίοδο υποβλήθηκαν και οι αιτήσεις για δάνειο επισκευής. Από τις 1497 αιτήσεις εξετάστηκαν από το ΓΑΣ οι 1405, και διαβιβάσθηκαν στο ΤΑΣ οι 1480. Επίσης ελάχιστες αιτήσεις ήταν σε εκκρεμότητα λόγω έλλειψης δικαιολογητικών.

Όσον αφορά στην Κοινότητα Θρακομακεδόνων για το έτος 2000 η περίοδος υποβολής αιτήσεων για άδειες ανακατασκευής και αυτοστέγασης, όπως και στο Δήμο Αχαρνών, ξεκίνησε στις 31-01-00 και ολοκληρώθηκε στις 21-12-00.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι το 50% των αιτήσεων ήταν σε εκκρεμότητα, λόγω ελλείψεων, ενώ από το σύνολο των αιτήσεων εγκρίθηκε μόνο το 1/3. Επιπλέον δεν υποβλήθηκαν αιτήσεις για λήψη δανείου με αποπεράτωση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτήσεων ελέγχθηκε από το ΓΑΣ και στη συνέχεια διαβιβάστηκαν στο ΤΑΣ.

Την ίδια περίοδο υποβλήθηκαν οι αιτήσεις για άδειες επισκευής. Από τις 332 αιτήσεις οι 330 ελέγχθηκαν από το ΓΑΣ, και οι 328 διαβιβάστηκαν στο ΤΑΣ. Από τον έλεγχο/ αυτοψία του ΤΑΣ προέκυψε ότι το 1/3 των αιτήσεων είχαν εκκρεμότητες.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι με τη λήξη του έτους 2000 τα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν στις άδειες ανακατασκευής, αυτοστεγάσης και επισκευής είναι κοινά για το Δήμο Αχαρνών και την Κοινότητα Θρακομακεδόνων.

Η περίοδος υποβολής αιτήσεων για άδειες ανακατασκευής και αυτοστεγάσης ξεκίνησε στις 31-01-01 και εξακολουθούσε έως τον Μάιο του 2002. Όπως προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν υποβλήθηκαν αιτήσεις για λήψη δανείου με αποπεράτωση, καθώς επίσης και αιτήσεις δανείου ανακατασκευής. Αυτό οφείλεται στο ότι όλες οι αιτήσεις αφορούσαν την αυτοστεγάση. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε καμιά αίτηση δεν εγκρίθηκε η Β' Δόση του δανείου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτήσεων ελέγχθηκαν από το ΓΑΣ και το ΤΑΣ, ειδικότερα κατά τη διάρκεια του 2^{ου} μήνα του 2001.

Η περίοδος υποβολής αιτήσεων για άδειες επισκευής στο Δήμο Αχαρνών και την Κοινότητα Θρακομακεδόνων ξεκίνησε στις 31-01-01 και βρισκόταν σε εξέλιξη έως τον Μάιο του 2002 (βλ παράρτημα κεφαλαίου 6: πίνακας 28α και διάγραμμα 37α). Πιο αναλυτικά, οι περισσότερες αιτήσεις υποβλήθηκαν τους πρώτους μήνες του 2001 και ειδικότερα τον 2^ο μήνα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι δεν υποβλήθηκαν αιτήσεις για δάνειο με συνδρομή ή χωρίς συνδρομή, καθώς και με ενίσχυση ή χωρίς ενίσχυση.

Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις το μεγαλύτερο ποσοστό των αιτήσεων ελέγχθηκε από το ΓΑΣ και διαβιβάστηκε στο ΤΑΣ. Ένα μικρό ποσοστό αιτήσεων προέκυψε να παρουσιάζει εκκρεμότητες μετά την αυτοψία και για το λόγο αυτό το οι περισσότερες αιτήσεις εγκρίθηκαν.

Από όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως προκύπτει ότι τόσο στο Δήμο Αχαρνών όσο και στην Κοινότητα Θρακομακεδόνων, υποβλήθηκαν περισσότερες αιτήσεις για επισκευή παρά για ανακατασκευή και αυτοστεγάση. Αυτό σημαίνει ότι είτε οι δικαιούχοι αγνόησαν το βαθμό επικινδυνότητας που χαρακτήριζε το κτίριό τους μετά

το σεισμό κι επέλεξαν να το επισκευάσουν, είτε ότι το μέγεθος των ζημιών ήταν τέτοιο που προέτρεπε σε επισκευές και όχι σε εγκατάλειψη των κτισμάτων.

Όσον αφορά στον αριθμό των αιτήσεων για ανακατασκευή και αυτοστέγαση εντοπίζονται διαφοροποιήσεις μεταξύ των ετών 2000 και 2001. Πιο συγκεκριμένα, το 2000 περισσότερες αιτήσεις αφορούσαν στην ανακατασκευή, ενώ ένα μικρό ποσοστό δικαιούχων υπέβαλε αίτηση για αυτοστέγαση. Αντίθετα, την περίοδο 2001-2002 δεν υποβλήθηκε καμία αίτηση για ανακατασκευή, ενώ όσες κατατέθηκαν αφορούσαν στην δανειοδότηση με σκοπό την αυτοστέγαση.

Οι διαφοροποιήσεις που χαρακτήρισαν τη διαδικασία παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων οφείλονται σε μια σειρά από παράγοντες οι οποίοι δεν είναι ιδιαίτερα εμφανείς. Σε γενικές γραμμές υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες σεισμοπαθών- εν δυνάμει δικαιούχων αρωγής. Από τη μια οι πολλοί ιδιοκτήτες των οποίων τα κτήρια είχαν μεν υποστεί σοβαρές ζημιές, κα έκαναν καλή χρήση των άλλων μέτρων (π.χ. επέλεξαν τη διαμονή σε προσωρινό καταυλισμό ή την επιδότηση ενοικίου και συγκατοίκησης) υποβάλλοντας ταυτόχρονα αίτηση για δάνειο με σκοπό την ανακατασκευή. Από την άλλη, οι ιδιοκτήτες που οι κατοικίες ή τα καταστήματά τους είχαν υποστεί ανεπανόρθωτες βλάβες δεν κατάφεραν να εξασφαλίσουν λύση – εξαιτίας διαφόρων αρνητικών καταστάσεων - μέσω του μέτρου της παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων και επομένως παρέμειναν ή/και παραμένουν σε μία ρευστή στεγαστικά κατάσταση είτε ως συστεγαζόμενοι, είτε ως κάτοικοι προσωρινών οικισμών.

Η όλη διαδικασία καθυστέρησε στα πρώτα της στάδια και κυρίως στη φάση της υποβολής αίτησης από τους δικαιούχους. Σίγουρα, η διαδικασία υποβολής αίτησης για δανειοδότηση με σκοπό την αυτοστέγαση είναι περισσότερο πολύπλοκη από ότι η αντίστοιχη διαδικασία για ανακατασκευή. Επίσης η ελλιπής ενημέρωση και η ασάφεια του θεσμικού πλαισίου αποθάρρυνε πολλούς δικαιούχους, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να μην υποβάλουν αίτηση για δανειοδότηση ή να καθυστερήσουν να την καταθέσουν. Επιπλοκές προκάλεσε ακόμα και η εμπλοκή πολλών φορέων όπως η Νομαρχία, το ΥΠΕΧΩΔΕ, το Υπ. Οικονομικών / ΥΠΕΘΟ, το Υπ. Ανάπτυξης, ο Δήμος, πιστωτικά ιδρύματα, κ.α. των οποίων οι αρμοδιότητες πολλές φορές αλληλεπικαλύπτονταν. Σημαντικό ήταν τέλος και το ζήτημα του κόστους κυρίως για αυτοστέγαση (αλλά και για ανακατασκευή) το οποίο στις περισσότερες περιπτώσεις δεν καλύπτονταν από το δάνειο και απαιτείτο και η οικονομική συμβολή του

ιδιοκτήτη από ίδιους ή άλλους πόρους Το ποσό του δανείου δεν επαρκούσε για την κάλυψη των αναγκών της αυτοστέγασης και κατά δεύτερο λόγο της ανακατασκευής.

5.4 Προσωρινή στέγαση σε ημι-μόνιμους οικίσκους

Το μέγεθος της καταστροφής σε συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό άστεγων έφεραν στο προσκήνιο ως βασικό μέτρο αποκατάστασης, αυτό της δημιουργίας προσωρινών λυόμενων οικισμών. Το εν λόγω μέτρο το καθ' όλα αποτελεσματικό για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της στέγασης, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα από τα πλέον συμβατικά στη χώρα μας, καθώς έχει υιοθετηθεί σε πολλές περιπτώσεις ανασυγκρότησης όπως στην Ηλεία, στην Καλαμάτα στο Αίγιο αλλά και παλαιότερα.

Το ζήτημα των προσωρινών οικισμών αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο του ερευνητικού προγράμματος, ακριβώς επειδή σε αυτούς συμπυκνώνονται τα πιο ακραία προβλήματα της αποκατάστασης. Εξ ορισμού δε, οι προσωρινοί οικισμοί αποτελούν το πεδίο πολιτικής που συνδέει άμεσα όλα μέτρα (ανακατασκευή – αυτοστέγαση, επισκευή, επιδότηση ενοικίου, επαγγελματική στέγη).

Η ύπαρξη των λυόμενων οικισμών αναμφίβολα λειτουργεί καταλυτικά στην όλη πορεία της αποκατάστασης της περιοχής, καθότι σε αυτούς συγκεντρώνονται οι πλέον ακραίες μορφές προβλημάτων και τα νοικοκυριά με τις περισσότερες οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες.

Για το σκοπό αυτό διακινήθηκε ερωτηματολόγιο σε όλους τους οικίσκους – νοικοκυριά των ημι-μόνιμων οικισμών της περιοχής μελέτης. Η εν λόγω απογραφή με το ερωτηματολόγιο δεν είχε δειγματοληπτικό χαρακτήρα, καθώς καλύφθηκε το σύνολο των οικισμών σε ποσοστό μάλιστα που έφθασε και το 100%.

Το συγκεκριμένο μέτρο αποκατάστασης παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα έναντι άλλων, βασικότερο εκ των οποίων είναι η ταχύρυθμη παροχή έκτακτης στέγης και μάλιστα εντός των ορίων της περιοχή που έχει πληγεί. Η περίπτωση δηλαδή των Αχαρνών και Θρακομακεδόνων καταδεικνύει ότι παρ όλη τη μέχρι τώρα εμπειρία, αναπαράγονται και πάλι πολλά από τα προβλήματα που ενέκυψαν σε προηγούμενες περιπτώσεις (Δελλαδέτσημας 1988, Δανδουλάκη 1993, 1995,) αλλά και νέα άμεσου και μακροπρόθεσμου χαρακτήρα.

Οι οικισμοί ημι-μόνιμων οικίσκων χωροθετήθηκαν στις ακόλουθες περιοχές:

- **Δήμος Αχαρνών:**

1. Λαθέα Α' (91 οικίσκοι)
2. Λαθέα Β' (191 οικίσκοι)
3. Πλάτωνας (196 οικίσκοι)
4. Στρατόπεδο Καποτά (868 οικίσκοι)
5. Λόφος 40 Μαρτύρων (40 οικίσκοι)
6. Μεγάλα Σχοίνα (114 οικίσκοι)
7. Άγιος Πέτρος (44 οικίσκοι)
8. Μπόσκιζα (36 οικίσκοι)
9. Κοιμήσεως (24 οικίσκοι)
10. Νεάπολη (44 οικίσκοι).

- **Κοινότητα Θρακομακεδόνων:**

1. Θέση Κασσάνδρου (ένας οικισμός των 50 οικίσκων)

Κάθε καταυλισμός είχε διαφορετική φυσιογνωμία από τους υπόλοιπους, σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό, φυλετικό, κλπ.). Οι διαφοροποιήσεις αυτές εντοπίζονται επίσης και στους χαρακτηρισμούς των κατοικιών των σεισμοπαθών που διέμεναν στους καταυλισμούς. Τις μεγαλύτερες διαφοροποιήσεις παρουσίαζε ο καταυλισμός ΚΑΠΟΤΑ, στον οποίο και χωροθετούνταν οι περισσότερες προσωρινές κατοικίες, όπου και στεγάζονταν κυρίως μειονότητες και ενοικιαστές / φιλοξενούμενοι.

Αναφορικά με το είδος της απασχόλησης που χαρακτήριζε την οικονομία των κατοίκων των καταυλισμών πριν το σεισμό, επικρατούσα κατηγορία είναι αυτή της ωρομίσθιας εργασίας καθώς και η αντίστοιχη του μισθωτή στον ιδιωτικό τομέα. Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων αυτών των δυο κατηγοριών απαντάται στον καταυλισμό Καποτά.. Ουσιαστικά οι κλάδοι της παραγωγικής δραστηριότητας που απορροφούσαν το μεγαλύτερο ποσοστό των σεισμοπαθών που διέμεναν πλέον στους προσωρινούς καταυλισμούς ήταν αυτοί των κατασκευών και της βιομηχανίας.

Στο σύνολό τους οι οικισμοί δημιουργήθηκαν κοντά στα οικοδομικά τετράγωνα που υπέστησαν τις μεγαλύτερες καταστροφές. Το γεγονός αυτό αποτύπωνε το πραγματικό μέγεθος της καταστροφής, ενώ παράλληλα καθιστούσε δυνατή την πρόβλεψη της εξέλιξης της αποκατάστασης των πληγέντων κτισμάτων.

Στη Κοινότητα Θρακομακεδόνων θεωρήθηκαν δικαιούχοι λυομένων όσοι διέθεταν είτε πρωτόκολλα κατεδάφισης της κατοικίας στην οποία διέμεναν πριν το σεισμό, είτε βεβαίωση του Τ.Α.Σ. αναφορικά με το μέγεθος των ζημιών της τελευταίας. Οι αιτήσεις για χορήγηση οικίσκου ανερχόταν στις 130, αλλά το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ενέκρινε τη χορήγηση 80 οικίσκων. Τελικά από τις 130 αρχικές

αιτήσεις έμειναν ενεργές οι 55 και με την τοποθέτηση αντίστοιχου αριθμού λυομένων καλύφθηκαν όλες οι ανάγκες.

Η μεγάλη και άμεση ανάγκη για λυόμενες κατοικίες στο Δήμο Αχαρνών είχε σαν αποτέλεσμα τη ανάγκη θέσπιση κριτηρίων χορήγησης λυόμενων οικίσκων στους δικαιούχους. Η τελική απόφαση για την παραχώρηση των κατοικιών λήφθηκε από ειδική επιτροπή με μέλη από όλες τις κομματικές παρατάξεις των δημοτικών συνδυασμών της πλειοψηφίας, υπό την έγκριση του δημοτικού συμβουλίου.

Όλες οι λυόμενες κατοικίες άνηκαν στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και παραχωρήθηκαν στους δικαιούχους με χρονικό ορίζοντα τα δυο χρόνια. Το διάστημα αυτό άρχιζε από την ημερομηνία παράδοσης των οικίσκων. Οι δικαιούχοι έφεραν την ευθύνη της συντήρησης των νέων – προσωρινών τους κατοικιών και παράλληλα αναλάμβαναν τα έξοδα από τη χρήση των παροχών (ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, τηλέφωνο).

Το μέτρο της προσωρινής στέγασης των σεισμοπαθών του Δήμου Αχαρνών και της Κοινότητας Θρακομακεδόνων σε καταυλισμούς λυόμενων οικίσκων παρουσίασε πολλά τρωτά σημεία. Η αδυναμίες του μέτρου άρχισαν να διαφαίνονται από το αρχικό στάδιο της επιλογής των χώρων. Όπως προαναφέρθηκε οι χώροι που ήταν κατάλληλοι και ταυτόχρονα διαθέσιμοι δεν επαρκούσαν, γεγονός που είχε σα συνέπεια τη μεγάλη απόσταση μεταξύ του ενός καταυλισμού από τον άλλο. Αυτό είχε επίπτωση και στο κόστος κατασκευής των δικτύων παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, ύδρευσης – αποχέτευσης και τηλεπικοινωνιών.

Ακολούθως, κατά τη διαδικασία διανομής των λυόμενων στους δικαιούχους αντιμετωπίστηκε πρόβλημα με την επιλογή των οικισμών. Τελικά ορίστηκε να χορηγηθούν στους σεισμοπαθείς οικίσκοι που άνηκαν σε καταυλισμούς πλησίον των κατεστραμμένων κατοικιών τους. Βέβαια υπήρξαν περιπτώσεις σεισμοπαθών που στεγάστηκαν σε καταυλισμούς μακριά από το κέντρο του δήμου και τις κατοικίες τους (π.χ. Καποτά, Μπόσκιζα, Μεγάλα Σχοίνα), οπότε και επεδίωκαν τη μεταφορά τους.

Από τις πρώτες μέρες κατοίκησης των καταυλισμών ανέκυψαν προβλήματα που αφορούσαν στη ποιότητα και την εγκατάσταση των οικίσκων. Η κακή στεγάνωση και μόνωση, καθώς και οι δυσκολίες στην ηλεκτροδότηση καθιστούσαν τη διαβίωση στις συγκεκριμένες κατασκευές δύσκολη.

Παράλληλα επισημάνθηκαν λάθη ή παραλήψεις στην κατασκευή των υποδομών, πολλές από τις οποίες δεν είχαν ολοκληρωθεί. Τα προβλήματα αφορούσαν κυρίως στην απορροή των όμβριων υδάτων, καθώς και στην

ασφαλτόστρωση και τον ηλεκτροφωτισμό του βασικού οδικού δικτύου των καταυλισμών. Τα λύματα που κατέκλυζαν ορισμένες περιοχές τις καθιστούσαν ακατάλληλες για κατοικία, εξαιτίας της δυσοσμίας και του κινδύνου εμφάνισης λοιμωδών ασθενειών.

Επιπρόσθετα, η χωροθέτηση των καταυλισμών σε σχέση με την πόλη θεωρήθηκε εξίσου προβληματική, ιδιαίτερα στην περίπτωση των οικισμών που δε διέθεταν εξυπηρετήσεις σε επίπεδο γειτονιάς.

Σε συνδυασμό με τα προηγούμενα πρέπει να τονισθούν και οι ελλείψεις σε παροχές και υπηρεσίες. Ενώ δεν υπήρξε πρόνοια για ζητήματα όπως η αποκομιδή των απορριμμάτων, η συγκοινωνιακή σύνδεση, η δημιουργία παιδικών σταθμών και αιθουσών για κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Όλα τα παραπάνω είχαν σαν αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στους καταυλισμούς.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί και το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις αμφισβητήθηκε η χρήση των οικίσκων, καθώς ορισμένοι δέσμευαν το χώρο ως αποθήκη ή τον χρησιμοποιούσαν περιστασιακά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στους καταυλισμούς του Δήμου Αχαρνών αρκετοί οικίσκοι χρησιμοποιούνταν από συγγενείς ή φίλους των πραγματικών δικαιούχων. Μάλιστα εντοπίστηκε και το φαινόμενο της υπενοικίασης των λυομένων σε άλλες οικογένειες, κυρίως αλλοδαπών.

Τα προβληματικά σημεία που αναφέρθηκαν προηγούμενα δε χαρακτήριζαν όλους τους οικισμούς λυομένων ή τουλάχιστο δεν είχαν την ίδια ένταση. Αποτελούσαν όμως πεδίο διεκδικήσεων του συνόλου των σεισμοπαθών, μέσω των οργάνων εκπροσώπησής τους.

Βέβαια η δημιουργία οικισμών λυομένων στόχευε στην αντιμετώπιση της άμεσης και πιεστικής ανάγκης κάλυψης των στεγαστικών αναγκών μεγάλης μερίδας σεισμοπαθούς πληθυσμού. Η όλη διαδικασία αποφασίσθηκε, προγραμματίστηκε, σχεδιάσθηκε κι εκτελέσθηκε μετά το καταστροφικό γεγονός. Ωστόσο ο αριθμός των οικίσκων που απαιτούνταν για την πραγματική κάλυψη των αναγκών αποτέλεσε μια κρίσιμη παράμετρο για την επιτυχία της συγκεκριμένης πολιτικής.

Όπως προκύπτει από την αξιολόγηση της κατάστασης που επικράτησε κι εξακολουθεί να επικρατεί στους καταυλισμούς, έπρεπε να μελετηθούν κι άλλες λύσεις και να συνεκτιμηθούν παράγοντες όπως ο προβλεπόμενος χρόνος αποκατάστασης του προσβεβλημένου από το σεισμό οικιστικού όγκου. Εξάλλου η διεθνής εμπειρία έχει καταδείξει ότι η διαδικασία απομάκρυνσης των οικισμών προσωρινής στέγασης είναι ιδιαίτερα προβληματική

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αποτίμηση της όλης εμπειρίας αποκατάστασης του Δήμου Αχαρνών και της Κοινότητας Θρακομακεδόνων, αναδεικνύει μία σειρά ζητημάτων και αντίστοιχων προτάσεων που σε γενικές γραμμές εντάσσονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία έχει να κάνει με ζητήματα ευρύτερης πολιτικής αποκατάστασης και η δεύτερη με την καθεαυτή αξιολόγηση των μέτρων αποκατάστασης ως προς την αποτελεσματικότητα και τον τρόπο εφαρμογής τους.

6.1. Ζητήματα ευρύτερης πολιτικής αποκατάστασης

Το πρώτο ζήτημα που θα πρέπει να επισημανθεί έχει να κάνει με τα πρωταρχικά προβλήματα πληροφόρησης τα οποία συνοψίζονται ως εξής:

- Απουσία (ή η εν γένει ακαταστασία) των αριθμών στις διευθύνσεις των ακινήτων στο σύνολο σχεδόν του Δήμου Αχαρνών και
- κατά δεύτερο λόγο απουσία επικαιροποιημένων, χαρτογραφικών υπόβαθρων τόσο σε αναλογική όσο βέβαια και σε ψηφιακή μορφή.
- Ασύμβατα δεδομένα.
- Καταγραφή σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.
- Ανεξάρτητες ομάδες εργασίας (ως προς τον τρόπο καταγραφής).
- Συλλογή χωρίς την προοπτική συνδυασμού.
- Σε πολλά σημεία δεν δόθηκαν οι απαντήσεις με τη μορφή που θα έπρεπε (για τα ερωτηματολόγια των λυομένων οικισμών).
- Τα πεδία καταγραφής δεν ήταν όσο αναλυτικά (π.χ.: διευθύνσεις) και δεν είχαν κοινή μορφή.
- Η αντιστοίχιση περιόρισε το δείγμα.

Ως δεύτερο ζήτημα προβάλλει ακόμα η ανάγκη, αλλαγής του συστήματος διαχείρισης και εφαρμογής, σε μία πρόθεση ενίσχυσης της τοπικής διάστασης, και διαμόρφωσης ενός τοπικού μικτού φορέα διαχείρισης (με τη συμμετοχή π.χ. του Δήμου, της Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, του κεντρικού κράτους, των επαγγελματικών και οικονομικών φορέων της περιοχής κοκ) ο οποίος και να

διαχειρίζεται ένα βασικό κονδύλιο αποκατάστασης μετά την πρώτη αξιολόγηση και εκτίμηση των απωλειών και ζημιών. Ένας τέτοιος φορέας μπορεί να λειτουργεί συγχρωτιζόμενος με τα τοπικά προβλήματα και εντοπίζοντας μέτρα αποκατάστασης που ως εν δυνάμει συνθήκη να είναι προσαρμόσιμα στο χαρακτήρα της περιοχής. Για παράδειγμα, η επιδότηση του ενοικίου και οι δανειοδοτήσεις των ανακατασκευών είναι μέτρα που συνδυάζονται πιο εύκολα με ένα περιβάλλον μισθωτής εργασίας.

Σε άμεση σχέση με το φορέα διαχείρισης προβάλλει ακόμα ως τρίτο ζήτημα αυτό της ύπαρξης κάποιων στρατηγικών επιλογών. Επισημαίνεται δηλαδή εδώ η ανάγκη αναζήτησης τρόπων στήριξης της όλης διαδικασίας ανασυγκρότησης με στόχο την ελαχιστοποίηση της διάρκειας αποκατάστασης και τη μεγιστοποίηση του ρυθμού επαναφοράς στα προκαταστροφικά επίπεδα. Ενδεικτικά, στην περίπτωση του Δήμου Αχαρνών και της κοινότητας Θρακομακεδόνων, στο βαθμό που εκ των πραγμάτων η έμφαση δεν δόθηκε στο τομέα της επαγγελματικής στέγης, θα μπορούσε να τεθεί ως στρατηγικός στόχος η “απορρόφηση της αποκατάστασης από τη φάση της ανασυγκρότησης”. Αυτό θα προϋπόθετε για παράδειγμα την τεχνολογική δυνατότητα διάθεσης προκατασκευασμένων συστημάτων υψηλών ποιοτικών και κατασκευαστικών προδιαγραφών, τα οποία θα μπορούσαν να προσαρμοστούν σε υφιστάμενη υποδομή ή/ σε υποδομή που είχε σχεδιασθεί σε επίπεδο προληπτικής πολιτικής. Προβάλλει δε το στοιχείο της κρισιμότητας της αρχικής περιόδου αποκατάστασης που επηρέασε συνολικά την εφαρμογή των μέτρων, γεγονός που κατέστη ιδιαίτερα εμφανές τόσο κατά τη διαδικασία χορήγησης επιδότησης ενοικίου όσο και κατά τις διαδικασίες χορήγησης δανείων επισκευής και ανακατασκευής ή αυτοστέγασης.

Ως προέκταση των προηγούμενων –τέταρτο ζήτημα- η περιοχή μελέτης κατέδειξε και πολλά προβλήματα που προέκυψαν από τον ελλιπή σχεδιασμό πρόληψης. Επισημάνθηκαν πολλά προβλήματα για παράδειγμα από την απουσία σχεδιασμού σε προληπτική βάση όσον αφορά στην ύπαρξη και οργάνωση χώρων καταυλισμού, χώρων καταφυγής και χώρων παροχής βοήθειας. Το ίδιο ισχύει και ως προς το σκέλος του δικτύου έκτακτης ανάγκης και της χωροθέτησης των σχετικών υπηρεσιών. Θεωρούμε δε, ότι μόνο μέσα από ένα τέτοιο πρίσμα σχεδιασμού πρόληψης θα υπήρχε και δυνατότητα προώθησης κάποιων (εναλλακτικών) προτάσεων συνολικών προγραμμάτων ανάπλασης για τις πληγείσες περιοχές που διατυπώθηκαν τοπικά. Οι προτάσεις αυτές παρέμειναν σε εκκρεμότητα για αρκετό διάστημα και μάλλον απροσανατόλισαν την όλη προσπάθεια ανασυγκρότησης.

Τέλος ως ένα ζήτημα που χρήζει επανεξέτασης στο επίπεδο της ευρύτερης πολιτικής αποκατάστασης, είναι η έμφαση του δίδεται από τη φιλοσοφία της πολιτικής στην ενίσχυση – υποστήριξη των ιδιοκτητών ακινήτων κατοικίας, επαγγελματικής στέγης κα (και αυτό προκύπτει από όλα σχεδόν τα μέτρα που εξετάστηκαν), η οποία ουσιαστικά λειτουργεί εις βάρος των ενοικιαστών. Οι τελευταίοι είναι αυτοί που σε μεγάλο βαθμό αντιμετώπισαν και τις μεγαλύτερες απώλειες -αν όχι τις ίδιες- με τους ιδιοκτήτες και αποτελούν μια αισθητά ευαίσθητη κατηγορία κοινωνικά και οικονομικά σε μια πληγείσα περιοχή. Μια κατηγορία που εύκολα μπορεί να οδηγηθεί στη λύση της απομάκρυνσης ή/και μετεγκατάστασης.

6.2. Επιμέρους ζητήματα των μέτρων αποκατάστασης

Τα μέτρα αποκατάστασης που εξετάστηκαν έχουν πλέον εδραιωθεί από την πρακτική της πολιτικής της χώρας. Όμως προβάλλει πάνω από όλα η ανάγκη ενίσχυσης της συμπληρωματικότητας των μέτρων κάτι που στην περίπτωση της περιοχής μελέτης δεν έγινε συστηματικά. Η συμπληρωματικότητα των μέτρων αποκατάστασης αποτελεί ένα κρίσιμο πεδίο καθότι η ανεξάρτητη εφαρμογή τους από τη μια πλευρά οδηγεί στην αύξηση του συνολικού κόστους, στο βαθμό κατά τον οποίο το ένα μέτρο δεν λειτουργεί κατά τρόπο μείωσης της ζήτησης που συγκεντρώνει ένα άλλο. Από την άλλη πλευρά μία ελλειμματική συμπληρωματικότητα, ενέχει τον κίνδυνο να προκαλέσει συνδυασμό αρνητικών καταστάσεων.

Όσον αφορά στο ζήτημα της επαγγελματικής στέγης τονίστηκε η ανάγκη της υιοθέτησης μίας λογικής που οδηγεί σε μία πιο ενεργή (θετική) παρέμβαση. Μία ενεργή λογική που μπορεί να αναδειχθεί μόνο με την ουσιαστική και άμεση γνώση των αναγκών και κυρίως των προθέσεων των επιχειρηματιών και των εργαζομένων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη δημιουργία ενός οργανωμένου βιομηχανικού – βιοτεχνικού χώρου (που μπορεί να προσφέρει στέγη με χαμηλό μίσθωμα) για τη στέγαση των πληγεισών επιχειρήσεων που στηρίζονταν σε ενοικιαζόμενη στέγη.

Η επιδότηση ενοικίου και συγκατοίκησης αποτελούν δύο εξελίξιμα μέτρα. Στη προκειμένη περίπτωση αναδείχθηκε κυρίως το στοιχείο της ελλιπούς οργάνωσης τόσο της συνολικής διαδικασίας (υποβολής των αιτήσεων, έγκρισης και χορήγησης επιδότησης) όσο και του τομέα ενημέρωσης του κοινού. Επισημάνθηκαν πολλές

διαδικαστικές ελλείψεις, αλλά και τα διαφαινόμενα εντούτοις θετικά αποτελέσματα από την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων. Το πλέον κατά τη γνώμη μας, θεσμικά αξιόλογο μέτρο είναι αυτό της επιδότησης ενοικίου, καθότι μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ρύθμισης - σχεδιασμού και κατ' επέκταση ελέγχου από πλευράς των εποπτευόντων φορέων. Επίσης η λογική του μέτρων θα έπρεπε να εξαντλεί το δυναμικό και την ελαστικότητα του κάθε τομέα της αγοράς -για να δεχθεί την έκτακτη ζήτηση- και όχι να μετατοπίζει τη ζήτηση σε άλλους τομείς. Τα μέτρα επιδότησης, ενοικίου και συγκατοίκησης θα πρέπει να συγκροτηθούν τόσο θεσμικά όσο και οργανωτικά σε προληπτική βάση.

Αναφορικά τώρα με το μέτρο της παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων για τη στεγαστική αποκατάσταση (επισκευή, ανακατασκευή, αυτοστέγαση), θεωρούμε ότι η έκταση και η κατανομή της καταστροφής, οι τοπικές συνθήκες, και οι διαθέσιμοι πόροι στην περιοχή μελέτης, δεν επέτρεψαν την υιοθέτηση ενός εναλλακτικού προτύπου ανοικοδόμησης. Ενός προτύπου δηλαδή που θα επέτρεπε την ενεργοποίηση μεγάλης κλίμακας κατασκευαστικού κεφαλαίου για την ανοικοδόμηση (για αναπτύξεις της μορφής της οργανωμένης δόμησης ή ενεργούς πολεοδομίας). Ως εκ τούτου η όλη διαδικασία κινήθηκε εντός των ορίων του συμβατικού προτύπου. Δυο δε στοιχεία είναι τα στοιχεία έκριναν την αποτελεσματικότητα του μέτρου: α) οι ίδιοι πόροι του ιδιοκτήτη για τη συμπληρωματική στήριξη της ανοικοδόμησης και β) η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, η ελλιπής ενημέρωση και ίσως η ασάφεια του θεσμικού πλαισίου. Αναδεικνύεται εδώ η ανάγκη αποσυμφόρησης του συμβατικού προτύπου, λόγω του οικονομικού και κοινωνικού του εύρους, μέσω κυρίως της συστηματικότερης εισαγωγής σε συμπληρωματική διάσταση, μέτρων ασφάλισης, σχεδίων ανασυγκρότησης σε προληπτική βάση κ.ο.κ.

Τέλος η εφαρμογή του μέτρου των ημι-μόνιμων οικίσκων (τύπου containers κα) αναδεικνύει προβλήματα μηχανισμών επιλογής των δικαιούχων, διαχείρισης, επιλογής των χώρων και τεχνολογικής-τεχνικής επάρκειας των μονάδων. Οι δραστηριότητες μετεγκατάστασης σε ημιμόνιμα κελύφη, η μεθόδευση και η τεχνολογία που χρησιμοποιήθηκε, φαίνεται να επηρεάζουν ακόμα τη διαδικασία ανασυγκρότησης, ως προς τη διάρκειά της, αλλά και ως προς τη μορφή της ανάπτυξης της περιοχής. Η δημιουργία ημιμόνιμων οικισμών τείνει να διαμορφώσει - σε μία περίπτωση τέτοιου οικισμού- μια *de facto* νέα κατάσταση στον αστικό ιστό. Η

παράταση της λειτουργίας του οικισμού και της γενικότερης εκκρεμότητας, φαίνεται να οδηγεί σε μία οριστικότερη μορφή παραμονής.

Με βάση όλα προαναφερθέντα τόσο ως προς το ευρύτερο πλαίσιο όσο και ως προς τις επιμέρους εφαρμογές περαιτέρω μπορούμε να διατυπώσουμε τις εξής προτάσεις ως προϋποθέσεις πλαίσιο μελλοντικής πολιτικής:

Προτάσεις:

- ♦ Ενιαίος σχεδιασμός και συντονισμός τοπικά .
- ♦ Ενιαία βάση δεδομένων όπου ο κάθε φορέας εισάγει τα δεδομένα του.
- ♦ Πλήρη και σωστή εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών και διαδικτύου.
- ♦ Απευθείας εισαγωγή με χρήση φορητών οργάνων καταγραφής και εκμετάλλευση των Νέων Τεχνολογιών (Real Time).
- ♦ Σχέδια δράσης σε περίπτωση κρίσεων και προκαθορισμένοι χώροι εγκατάστασης (Σενάρια).
- ♦ Προεργασία για την ύπαρξη χαρτογραφικού υποβάθρου της κάθε περιοχής με τις αντίστοιχες διευθύνσεις

Πεποίθησή μας είναι ότι πλέον τόσο τα ζητήματα ευρύτερης πολιτικής αποκατάστασης όσο και αυτά των επιμέρους μέτρων αποκατάστασης μπορούν πλέον αποτελέσουν αντικείμενο ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης και να αξιολογηθούν ανεξάρτητα, σε τρέχουσα βάση, μακροσκοπικά αλλά και ως προς τις μεταξύ τους διασυνδέσεις. Η βάση δεδομένων, το σύστημα παρακολούθησης και λήψης αποφάσεων και το γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών που διαμορφώθηκε στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος αποτελεί ένα ουσιαστικό εργαλείο ανάλυσης και άσκησης πολιτικής. Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα αποτέλεσε ένα πρώτο έναυσμα και χωρίς αμφιβολία δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη σωρείας από νέες γόνιμες επεξεργασίες και δράσεις.